

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ГОРОВЕНКИ ТА БУГАРА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GOROVENKY AND BUGARA v. UKRAINE)**

(Заяви №№ 36146/05 та 42418/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

12 січня 2012 року

ОСТАТОЧНЕ

12/04/2012

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Горовенки та Бугара проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Дін Шпільманн (*Dean Spielmann*), Голова,
Елізабет Фура (*Elisabet Fura*),
Карел Юнгвірт (*Karel Jungwiert*),
Бошт'ян М. Зупанчіч (*Bostjan M. Zupancic*),
Марк Віллігер (*Mark Villiger*),
Ангеліка Нуссбергер (*Angelika Nußberger*), судді,
Михайло Буроменський (*Mykhaylo Buiromenskiy*), суддя *ad hoc*,
та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), Секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 6 грудня 2011 року
постановляє таке рішення, яке було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявами (№ 36146/05 і № 42418/05), які 29 вересня 2005 року подали до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) п'ять громадян України: Леонід Олександрович Горовенко (батько А. Горовенка), Надія Віталіївна Горовенко (мати А. Горовенка), Тетяна Олександрівна Бугара, Олександр Володимирович Бугара та Вікторія Володимирівна Бугара (дружина та діти В. Бугари) (далі — заявники).

2. Заявників представляв В. О. Корсанюк — юрист, який практикує у м. Дніпропетровську. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — Ю. Зайцев та В. Лутковська з Міністерства юстиції України.

3. Родичів заявників застрелив Д., працівник міліції, який на момент вчинення злочину не був при виконанні службових обов'язків. Заявники, зокрема, стверджували, що держава не дотрималася свого прямого обов'язку за статтею 2 Конвенції, оскільки не здійснила належний контроль за процедурою забезпечення працівників міліції зброєю. Вони також стверджували, що вони не мали ефективних засобів юридичного захисту щодо своїх скарг.

4. 11 травня 2010 року Голова п'ятої секції вирішив повідомити про заяви Уряд. Також було вирішено питання прийнятності та суті заяв розглянути одночасно (пункт 1 статті 29 Конвенції). Г. Юдківська, суддя, обрана від України, не могла брати участь у розгляді справи (правило 28 Регламенту Суду). Голова палати вирішив призначити Михайла Буроменського як суддю *ad hoc* (підпункт «б» пункту 1 правила 29).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Перший заявник народився у 1938 році та проживає у м. Новомосковську, Україна. Другий заявник народився у 1941 та помер у 2006 році. Третій, четвертий і п'ятий заявники народилися у 1960, 1984 та 1992 роках відповідно та проживають у м. П'ятихатки, Україна.

6. Обставини справи, як про них стверджували заявники, можна узагальнити таким чином.

A. Події 22 листопада 1999 року

7. 22 листопада 1999 року невдовзі після опівночі Д., заступник начальника відділу карного розшуку П'ятихатського районного відділу УМВС України в Дніпропетровській області, повертався з приватної поїздки машиною, за кермом якої був його знайомий, В. Бугара. Третій заявник також був у машині. Посварившись із В. Бугарою, Д., який був у стані сп'яніння, умисно вистрілив з табельної зброї, яку завжди носив з собою, і вбив його на місці, після чого намагався застрелити третього заявника, але не влучив. Останньому вдалося втекти.

8. Після цього Д. намагався зупинити машини, що проїжджали мимо. А. Горovenко, що проїжджав у той час, зупинився та заговорив до Д., який вдав, що його машина зламалася, та попросив допомоги. Проте А. Горovenко запідозрив, що щось було не так, і намагався поїхати. Д. застрелив А. Горovenка та намагався застрелити Р., пасажирку А. Горovenка, і важко поранив її.

9. Невдовзі Д. затримали перехожі та доставили до відділу міліції.

B. Службове розслідування, проведене міліцією щодо події

10. Невдовзі після події міліція розпочала службове розслідування. Висновок, датований 23 листопада 1999 року, висвітлив низку причин та умов події, про яку йдеться, обумовленої слабким контролем з боку П'ятихатського районного відділу УМВС України в Дніпропетровській області. У ньому, серед іншого, зазначалося, що керівництво належним чином не перевіряло характер Д., приймаючи його на роботу та підвищуючи по службі. Зокрема згадувалися кілька випадків, які свідчили про непридатність Д. до служби в органах міліції. Під час навчання в училищі міліції Д. було звільнено з посади командира відділення за зловживання алкогольними напоями. У 1994 році він завдав легких тілесних ушкоджень Ш. і тричі притягнувся до дисциплінарної відповідальності за порушення службової дисципліни. Також зазначалося, що його керівники не забезпечили

підтримання дисципліни серед своїх підлеглих. Зокрема згадувалися кілька випадків за участю працівників П'ятихатського районного відділу міліції. Керівництво районного відділу не здійснювало належного контролю, дозволяючи своїм підлеглим постійно зберігати та носити табельну зброю. У висновку зазначалося, що керівники районного відділу не перевіряли умови, в яких Д. зберігав свою табельну зброю вдома, та не здійснювали нагляд за поведінкою Д., коли той не був при виконанні службових обов'язків. Крім того, знаючи про зловживання Д. алкогольними напоями, його керівники своєчасно не вилучили у нього табельну зброю. Зокрема 13 листопада 1999 року, під час виборів Президента України, коли міліція працювала у спеціальному «посиленому» режимі, Д. повертався додому у стані сильного алкогольного сп'яніння.

11. Було прийнято рішення про звільнення двох працівників міліції (включаючи начальника П'ятихатського районного відділу міліції) та притягнення до дисциплінарної відповідальності шістьох інших.

С. Кримінальне провадження щодо Д.

12. 22 листопада 1999 року місцева прокуратура порушила кримінальну справу щодо Д. У ході цього провадження заявники подали цивільні позови як до Д., так і до Управління МВС у Дніпропетровській області, вимагаючи відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

13. Вироком від 14 листопада 2000 року Дніпропетровський обласний суд (з червня 2001 року — апеляційний суд Дніпропетровської області) визнав Д. винним у вчиненні вбивства кількох осіб і засудив його до довічного позбавлення волі. Суд встановив, що у березні 1999 року було прийнято рішення, яким Д. дозволялося постійно носити зброю. Проте Д. систематично порушував положення Закону України «Про міліцію», як під час виконання службових обов'язків, так і поза тим, і неодноразово зловживав алкоголем. Суд присудив двом родинам заявників відповідно 57 786,12 грн та 62 532,26 грн¹ відшкодування матеріальної шкоди, яке мало бути сплачено Д. Суд також вирішив, що позов заявників до Управління МВС у Дніпропетровській області має бути розглянуто в окремому цивільному провадженні.

14. У ту ж дату Дніпропетровський обласний суд прийняв окрему ухвалу, в якій начальнику Управління МВС України в Дніпропетровській області повідомлялося про «серйозні недоліки у виховній роботі з підлеглими з боку керівництва П'ятихатського РВ». Посилаючись на вищезазначені висновки, суд встановив, що Д.

¹ Приблизно 12 364,70 євро та 13 380,30 євро на час подій.

застрелив двох осіб зі своєї табельної зброї, якою він користувався під час виконання своїх службових обов'язків. Далі в ухвалі зазначалося:

«Таке свідоме ігнорування названого Закону [«Про міліцію»] працівником міліції, [...] серйозні недоліки у виховній роботі з підлеглими з боку керівництва П'ятихатського РВ, відсутність належного контролю за видачею і зберіганням табельної зброї [в П'ятихатському районному відділі міліції] призвело до [випадку, про який ідеться]».

15. Перший і другий заявники оскаржили вирок, та 16 січня 2001 року Верховний Суд України залишив їхні скарги без задоволення. Вирок набрав законної сили.

16. Листом від 9 вересня 2005 року апеляційний суд Дніпропетровської області повідомив заявникам, що у 2004 році Д. виплатив їм загалом 5 грн¹. Як стверджують заявники, вирок від 14 листопада 2000 року залишається невиконаним у частині виплати присудженого відшкодування.

Д. Проведення щодо Управління МВС України в Дніпропетровській області та місцевого управління Державного казначейства України

17. У лютому 2003 року заявники подали до Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська позов до Управління МВС України в Дніпропетровській області та місцевого Управління Державного казначейства України, вимагаючи відшкодування моральної шкоди. На підтвердження своїх вимог вони посилалися на висновки вироку, окрему ухвалу від 14 листопада 2000 року та висновок службового розслідування від 23 листопада 1999 року.

18. 5 березня 2003 року суд відмовив у задоволенні позову заявників, навівши таке обґрунтування:

«...Згідно з чинним законодавством відшкодування моральної шкоди здійснюється особою, винними діями якої її завдано. Однією з умов відповідальності за завдану шкоду є наявність провини у будь-якій формі та причинно-наслідковий зв'язок між винними діями та завданою шкодою».

«Посилання позивачів та їхнього представника на те, що неналежне виконання своїх службових обов'язків, прорахунки в роботі та відсутність належного контролю з боку працівників Управління МВС України в Дніпропетровській області призвели до тяжких наслідків та завдали позивачам моральної шкоди, не може бути взято до уваги, оскільки в ході службової перевірки не було встановлено причинно-наслідкового зв'язку між тими упущеннями в роботі, що мали місце в Управлінні МВС України в Дніпропетровській області й були встановлені у ході службового розслідування, та наслідками, що настали.

Відповідно до статті 441 Цивільного кодексу організація має відшкодувати шкоду, завдану з вини її працівників при виконанні їхніх службових обов'язків.

¹ Приблизно 0,70 євро

У ході розгляду кримінальної справи було встановлено, що цей злочин Д., який працював заступником начальника відділення карного розшуку П'ятихатського районного відділу міліції, скоїв у неробочий час із хуліганських спонукань.

За таких обставин суд доходить висновку, що у задоволенні позовних вимог слід відмовити».

19. 10 липня 2003 року та 4 квітня 2005 року апеляційний суд Дніпропетровської області та Верховний Суд України, відповідно, відмовили у задоволенні скарг заявників.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

20. Інструкція про порядок постійного збереження і носіння табельної зброї, боєприпасів і спеціальних засобів працівниками міліції була затверджена 25 січня 1995 року наказом Міністерства внутрішніх справ України № 60. Вона встановлює вимоги до працівників міліції, яким дозволяється постійно зберігати та носити вогнепальну зброю, боєприпаси і спеціальні засоби, та порядок звернення щодо отримання таких дозволів, а також умови, в яких вогнепальна зброя, боєприпаси та спеціальні засоби повинні зберігатися і носитися працівниками міліції. Зокрема, згідно з пунктом 2.3 Інструкції заборонено видавати зброю тим особам, які не мають належних умов для її безпечного зберігання за місцем служби та проживання. Керівникам органів та підрозділів міліції наказано «посиливати контроль» за додержанням вимог цієї Інструкції.

21. Положення Конституції України та Цивільного кодексу України 1963 року щодо відповідальності держави за дії або бездіяльність її посадових осіб викладені в ухвалі щодо прийнятності від 22 вересня 2009 року у справі «Ловигіна проти України» (*Lovygina v. Ukraine*), заява № 16074/03.

22. Основні принципи Організації Об'єднаних Націй щодо застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання порядку були затверджені 7 вересня 1990 року восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності та поведження з правопорушниками. Вони, *inter alia*, передбачають:

«11. Норми та положення щодо використання вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку включають керівні принципи, які:

(а) визначають обставини, за яких посадові особи з підтримання правопорядку уповноважені носити вогнепальну зброю...

<...>

(d) регулюють контроль, зберігання та видачу вогнепальної зброї, включаючи процедури, що забезпечують підзвітність посадових осіб з підтримання правопорядку за видану їм вогнепальну зброю та боєприпаси.

<...>

18. Уряди та правоохоронні органи забезпечують те, щоб усі посадові особи з підтримання правопорядку добиралися за допомогою

належних процедур відбору, мали відповідні моральні, фізичні та психологічні якості для ефективного виконання своїх функцій і проходили безперервну та ретельну професійну підготовку. Необхідно періодично здійснювати перевірку їхньої придатності для виконання таких функцій.

19. Уряди та правоохоронні органи забезпечують те, щоб посадові особи з підтримання правопорядку проходили підготовку та перевірялися згідно з належною спеціальною підготовкою до дій в умовах застосування сили. Посадові особи з підтримання правопорядку, які повинні носити вогнепальну зброю, отримують відповідні дозволи лише після завершення спеціального курсу навчання з її застосування».

23. Коментарі до статті 37 Європейського кодексу поліцейської етики (Пояснювальна записка до Рекомендації (2001) 10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо Європейського кодексу поліцейської етики) зазначають, *inter alia*, таке:

«...Важливість набору на роботу до органів правопорядку відповідного персоналу, а також його навчання не можна недооцінювати...».

ПРАВО

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

24. Суд вважає, що відповідно до пункту 1 правила 42 Регламенту Суду заяви мають бути об'єднані з огляду на спільність їх фактичного та юридичного підґрунтя.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 2 КОНВЕНЦІЇ

25. Заявники скаржилися, що через відсутність нагляду за зберіганням і використанням вогнепальної зброї працівником міліції Д. держава не дотрималась свого прямого обов'язку, передбаченого статтею 2 Конвенції, що зазначає:

«1. Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. ...».

A. Прийнятність

26. Уряд не подав жодних зауважень щодо прийнятності цієї скарги.

27. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 1 статті 35 Конвенції. Він також

зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона повинна бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

28. Заявники зазначали, що як у минулому, так і нещодавно мали місце численні випадки, коли Д. зловживав алкогольними напоями та поведився агресивно. Тим не менш, йому було дозволено носити зброю протягом усього дня. Відсутність з боку його керівників нагляду за дотриманням умов використання вогнепальної зброї їхніми підлеглими була недвозначно визнана у службовому розслідуванні та вирокі суду від 14 листопада 2000 року. Проте у цивільному провадженні щодо відшкодування шкоди національні суди проігнорували ці висновки всупереч статті 2 Конвенції.

29. Уряд стверджував, що у цій справі держава повністю виконала свій процесуальний обов'язок за статтею 2 Конвенції, провівши ефективне розслідування та засудивши Д.

30. Уряд також стверджував, що у цій справі, на відміну від рішення від 28 жовтня 1998 року у справі «*Осман проти Сполученого Королівства*» (*Osman v. the United Kingdom, Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII*), державні органи не знали про існування реального ризику, що загрожував життю рідних заявників. Крім того Д. діяв не як посадова особа. Хоча службове розслідування встановило «серйозні недоліки в організації виховної роботи з підлеглими з боку керівництва П'ятихатського РВ», суди держави-відповідача не встановили причинно-наслідкового зв'язку між цими недоліками та діями Д. Тому Уряд стверджував, що у цій справі держава дотрималась своїх прямих обов'язків за статтею 2 Конвенції.

2. Оцінка Суду

31. Насамперед Суд зазначає, що родичів заявників застрелив працівник міліції, Д., який не був при виконанні службових обов'язків. Подія, про яку йдеться, сталася під час поїздки, що не мала стосунку до планової міліцейської операції або стихійного переслідування (див., *mutatis mutandis*, рішення від 26 квітня 2011 року у справі «*Енукідзе та Гіргвліані проти Грузії*» (*Enukidze and Girgvliani v. Georgia*), заява № 25091/07, п. 289). Отже, дії Д. як приватної особи, що мали серйозний злочинний характер, не можуть у принципі стосуватися відповідальності держави за матеріально-правовим аспектом статті 2 Конвенції лише через те, що той був державним службовцем (див. вищенаведене рішення у справі «*Енукідзе та Гіргвліані проти Грузії*» (*Enukidze and Girgvliani v. Georgia*), п. 290).

32. Однак Суд повторює, що стаття 2 зобов'язує державу не лише утримуватися від умисного та незаконного позбавлення життя, а й вживати належних заходів для того, щоб захистити життя тих, хто знаходиться під її юрисдикцією (див. рішення від 9 червня 1998 року у справі «*L.C.B. проти Сполученого Королівства*» (*L.C.B. v. the United Kingdom*), п. 36, Reports 1998-III; вищезгадане рішення у справі «*Осман проти Сполученого Королівства*» (*Osman v. the United Kingdom*), п. 115, та рішення у справах «*Пол та Одрі Едвардс проти Сполученого Королівства*» (*Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*), заява № 46477/99, п. 71, ECHR 2002-II, і «*Мастроматтео проти Італії*» (*Mastromatteo v. Italy*) [ВП], заява № 37703/97, пункти 67–68, ECHR 2002-VIII). Вона може застосовуватися у випадках, пов'язаних з вимогою персонального захисту однієї або кількох осіб, яких можна заздалегідь визначити як потенційних жертв діянь, що можуть призвести до смерті (див. вищезгадані рішення у справах «*Осман проти Сполученого Королівства*» (*Osman v. United Kingdom*), «*Пол та Одрі Едвардс проти Сполученого Королівства*» (*Paul and Audrey Edwards v. United Kingdom*)) та у справах, що стосуються обов'язку надавати загальний захист суспільству (див. рішення від 15 грудня 2009 року у справі «*Майорано та інші проти Італії*» (*Maiorano and Others v. Italy*), заява № 28634/06, п. 107). За останніх обставин такий прямий обов'язок охоплює широкий спектр сфер (див. рішення від 14 червня 2011 року у справі «*Цехоньська проти Польщі*» (*Ciechonska v. Poland*), заява № 19776/04, пункти 62–63) та, зокрема, виникатиме у контексті будь-якої діяльності, чи то публічної, чи то ні, яка може стосуватися права на життя (див. рішення у справі «*Онерійлідіз проти Туреччини*» (*Öneriıldiz v. Turkey*) [ВП], заява № 48939/99, п. 71, ECHR 2004-XII).

33. Проте прямий обов'язок має тлумачитися у такий спосіб, щоб не покладати надмірний тягар на державні органи, зважаючи, зокрема, на непередбачуваність людської поведінки та необхідність оперативного вибору, що здійснюється з урахуванням існуючих пріоритетів і ресурсів (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «*Кінан проти Сполученого Королівства*» (*Keenan v. the United Kingdom*), заява № 27229/95, п. 90, ECHR 2001-III, та рішення від 27 липня 2004 року у справі «*А. та інші проти Туреччини*» (*A. and Others v. Turkey*), заява № 30015/96, пункти 44–45). Зокрема, вибір засобів для забезпечення позитивних обов'язків за статтею 2 Конвенції, у принципі, є питанням, що розглядається на розсуд Договірної держави.

34. З огляду на свою практику Суд вважає, що обов'язок держави гарантувати право на життя повинен вважатися таким, що включає вжиття розумних заходів для забезпечення безпеки осіб та, у випадку тяжкого ушкодження або загибелі, наявність ефективної незалежної судової системи, яка гарантуватиме юридичні засоби, спроможні встановити факти, притягнути до відповідальності винних і забезпечити належне відшкодування потерпілим (див. вищезгадане

рішення у справі «Цехоньська проти Польщі» (*Ciechonska v. Poland*), п. 66).

35. У зв'язку з цим Суд зазначає, що, хоча вину Д. у вбивстві двох осіб не можна заперечити, національні органи неодноразово визнавали, що керівники Д. належним чином не оцінили його особистість і, незважаючи на попередні тривожні події за участю Д., дозволили йому носити зброю, що призвело до події, про яку йдеться (див. пункти 10 та 14).

36. Крім того національне законодавство чітко забороняє видачу зброї працівникам міліції, які не мають належних умов для її безпечного зберігання, а службовим розслідуванням було визнано, що місце, де вдома Д. зберігав зброю, ніколи не перевірялося. Зокрема, відсутність безпечного місця зберігання могла стати причиною постійного носіння Д. зброї з собою — і під час виконання ним своїх службових обов'язків, і в позаробочий час, що стало однією з причин смертельного результату сварки Д. з його жертвами.

37. Проте у цивільному провадженні щодо відшкодування шкоди національний суд не взяв до уваги вищезазначені висновки та постановив, що немає причинно-наслідкового зв'язку між недотриманням працівниками міліції чинного законодавства і непроведенням правильної оцінки ситуації при наданні підлеглим дозволу на носіння зброї і летальною подією за участю такого підлеглого. Для національних органів той факт, що Д. не був при виконанні службових обов'язків, був достатнім, щоб виключити будь-яку можливу відповідальність з боку його керівників, незважаючи на чіткі висновки щодо протилежного, до яких дійшли у рамках службового розслідування, та матеріали кримінальної справи. Доводи заявників щодо протилежного не були враховані.

38. Суд повторює, що від держав очікується встановлення високих професійних стандартів у рамках їх правоохоронних систем і забезпечення того, щоб особи, які перебувають на службі в таких системах, відповідали необхідним критеріям (див., *mutatis mutandis*, рішення від 17 червня 2008 року у справі «Абдулла Йлмаз проти Туреччини» (*Abdullah Yilmaz v. Turkey*), заява № 21899/02, пункти 56–57). Зокрема, видаючи працівникам міліції вогнепальну зброю, слід проводити не лише необхідне технічне навчання, а й особливо ретельний відбір службовців, яким дозволять носити таку вогнепальну зброю.

39. Із викладеного випливає, що у цій справі працівник міліції, який умисно застрелив двох осіб зі своєї табельної зброї, отримав її всупереч існуючим національним нормам, оскільки не було перевірено, де він її зберігатиме, коли не виконуватиме службові обов'язки, і що його особу не було правильно оцінено з огляду на попередні порушення ним дисципліни.

40. За таких особливих обставин Суд доходить висновку, що у цій справі було порушення прямих обов'язків держави за статтею 2 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

41. Заявники скаржилися на те, що держава-відповідач відмовилася визнати свою відповідальність за смерть А. Горовенка та В. Бугари, спричинену її службовцем, а отже, відшкодувати шкоду, як це передбачено статтею 13 Конвенції, що зазначає:

«Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

A. Прийнятність

42. Уряд вважав ці скарги неприйнятними через недотримання заявниками правила шестимісячного строку. Зокрема, на час подій чинне законодавство не передбачало можливості вимагати відшкодування державою будь-якої шкоди, завданої її посадовою собою, яка не була при виконанні своїх службових обов'язків. У цій справі було встановлено, що під час подій Д. не був при виконанні службових обов'язків. Тому позов заявників про відшкодування шкоди, поданий до державних органів, був від самого початку позбавлений будь-яких перспектив на успіх. Отже, шестимісячний строк повинен обчислюватися з дати подій, а саме з 22 листопада 1999 року. З огляду на те, що заявники подали свої скарги 29 вересня 2005 року, Уряд вважає, що заяви є неприйнятними у частині, пов'язаній зі скаргами заявників на відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту за їхніми скаргами за статтею 2 Конвенції.

43. Заявники не погодилися.

44. Суд зазначає, що 14 листопада 2000 року національний суд у своєму вироку в кримінальній справі, порушеній щодо Д., чітко зазначив, що позов заявників до Управління МВС у Дніпропетровській області має розглядатися в рамках окремого цивільного провадження. Тому доводи Уряду про те, що це було неможливим, повинні бути відхилені.

45. Суд також зазначає, що ця скарга пов'язана зі скаргою, що розглядалася вище, і тому повинна бути так само визнана прийнятною.

В. Суть

46. Заявники повторили свої скарги на те, що держава не забезпечила відшкодування шкоди.

47. Уряд зазначив, що, оскільки національними судами не було встановлено жодних причинно-наслідкових зв'язків між недоліками в організації роботи відділу міліції та діями Д., заявники не мали жодних підстав для того, щоб вимагати від держави відшкодування шкоди, завданої Д.

48. Суд вважає, що ця скарга має таке ж фактичне підґрунтя, що й питання, які розглядалися за статтею 2 Конвенції. Крім того, встановлюючи порушення останнього положення, Суд урахував, що національний суд адекватно не розглянув твердження заявників, що держава несе відповідальність за смерть їхніх рідних. Цей недолік також позбавив заявників можливості отримати відшкодування. Суд вважає за належне розглянути неспроможність заявників отримати відшкодування за смерть їхніх рідних під час розгляду їхніх вимог щодо справедливої сатисфакції за статтею 41 Конвенції (див. пункти 53–55). З огляду на цей висновок Суд вважає, що немає необхідності в окремому розгляді обставин справи за статтею 13 Конвенції.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

49. Заявники також скаржилися на те, що вирок від 14 листопада 2000 року залишається невиконаним і тривалість провадження за позовом до Управління МВС України в Дніпропетровській області та місцевого управління Державного казначейства України була надмірною.

50. Суд, розглянувши ці скарги, вважає, що з огляду на усі наявні у нього документи та тією мірою, якою вони охоплюються його компетенцією, вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, які гарантуються Конвенцією або протоколами до неї.

51. Із цього випливає, що ця частина заяви повинна бути відхилена як явно необґрунтована відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

52. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

53. Перший, третій, четвертий і п'ятий заявники вимагали 100 000 євро кожному відшкодування моральної шкоди. Перший заявник також вимагав 15 839 євро, а третій, четвертий і п'ятий заявники — 15 000 євро кожному відшкодування матеріальної шкоди.

54. Уряд вважав ці вимоги надмірними.

55. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням і заявленою матеріальною шкодою, тому він відхиляє цю вимогу. З іншого боку, здійснюючи оцінку на засадах справедливості, він присуджує першому, третьому, четвертому та п'ятому заявникам 12 000 євро кожному відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

56. Заявники також вимагали 1000 євро (перший заявник) і 2099 євро (третій заявник) компенсації судових та інших витрат, понесених у ході провадження в Суді.

57. Уряд не прокоментував ці вимоги.

58. Згідно з практикою Суду, заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір — обґрунтованим. У цій справі, враховуючи наявні у нього документи, вищезазначені критерії та той факт, що першому заявнику була надана юридична допомога, Суд вважає за належне присудити першому заявнику 150 євро, а третьому заявнику — 2099 євро компенсації судових та інших витрат, понесених у Суді.

С. Пеня

59. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.
2. *Оголошує* скарги за статтями 2 та 13 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заявах — неприйнятними.
3. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції.
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції.

5. *Постановляє*, що:

а) протягом трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити першому, третьому, четвертому та п'ятому заявникам 12 000 євро (дванадцять тисяч) євро кожному відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватися; ці суми мають бути конвертовані в українські гривні за курсом на день здійснення платежу;

б) протягом трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити 150 (сто п'ятдесят) євро першому заявнику та 2099 (дві тисячі дев'яносто дев'ять) євро третьому заявнику компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватися; ці суми мають бути конвертовані в українські гривні за курсом на день здійснення платежу;

в) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені вище суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

6. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 12 січня 2012 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Дін ШПІЛЬМАНН
(Dean Spielmann)
Голова